

AZ ERDŐ- ÉS A VADGAZDÁLKODÁS ÖSSZEANGOLÁSÁNAK FELADATAIRÓL

KEREKASZTAL-KONFERENCIA

Az erdő szerkesztő bizottságának javaslatára kerekasztal-konferencián vitatták meg a címben szereplő időszerű feladatokat. Részt vett ebben: *dr. Balázs István, dr. Berdár Béla, dr. Csontos Gyula, Fadgyas Kálmán, Fatalin Gyula, dr. Koller Mihály, dr. Köhalmi Tamás, dr. Majer Antal, dr. Solymos Rezső, Szántó Gábor, dr. Tóth Sándor, Várhelyi József, Zádory Oszkár, dr. Igmándy Zoltán.*

A téma megvitatását az indokolja, hogy lejárt a vadászterületek tízéves bérleti szerződése és a vadgazdálkodás első távlati terve. A vadászterületek hasznosításának új feltételei kötelezően írják elő valamennyi vadászterület üzemtervezését. Az üzemtervek egységes kivitelezését újabb 10 évre szóló távlati irányelvekkel kellett megalapozni. „A vadgazdálkodás távlati irányelvei 1980—1990” c. füzetet valamennyi érdekelt fél megkapta, az abban foglaltakkal előzetesen egyetértett. Az irányelvek végrehajtása most a vadászat és az erdészet közös feladata.

A vadállományról a vadászati szakmai írások részletes tájékoztatást adtak. A kerekasztal-konferencia ezen értékelések ismeretében és a távlati irányelvek új koncepciója alapján vitatta meg a teendőket. A vitatott, fontosabb kérdéseket az alábbiakban kíséreljük meg az olvasók elé tárni, további hozzászólásra ösztönözve a szakma képviselőit.

Vadállományunk országosan nagyobb az 1969—1979. időszakra tervezettnél. 1969-ben a nagyvadállományt az erdő természetes vadeltartó képességére alapoztuk, nem számolva a vadászterületek rendeltetéséből adódó különbségekkel. Mivel számottevő gazdasági érdek még nem kapcsolódott a vadgazdálkodáshoz, a cél az volt, hogy elhanyagolható vadkár mellett, minimális költséggel, alacsony szinten tartsuk a nagyvadállományt. A gazdasági környezet változása, a vadászati ágazattal szemben támasztott követelmények a távlati irányelvtől való lényeges eltérést eredményeztek. Összességében: romlott az erdő—vad összhang.

Az új irányelvek az erdő természetes vadeltartó képessége alapján fenntartható vadállományt külön választják a zárttéri és a vállalati döntéssel megnövelt szabadtéri állománytól, módot adva a vadászterületek közti lényeges differenciálásra, elsődlegesnek tekintve azok rendeltetését. Az erdők vadeltartó képességének megállapítása az erdőgazdasági üzemtervek adataira támaszkodik. A vadeltartó képesség számítógépes megállapítása egzakt módszer, amely kiküszöböli a tervező szubjektív ítéletét. Kérdés, hogy milyen további intézkedésekre van szükség a több célú területhasznosítás gyakorlatban alkalmazható elveinek tökéletesítése érdekében.

A konferencia résztvevői nagy előrelépésnek tartották az állománytervezés differenciált módját. Már eddig is észlelhető a zárttéri vadállomány, tehát az elsődleges vadgazdálkodási célú területeken élő állomány kerítés mögötti tartásának pozitív hatása az erdőfelújításra. Elfogadható a nagyobb szabadtéri állomány, ha ezt a vállalati döntést egész évi, idénynek megfelelő takarmányellátás követi, a vadállomány szabályozása pedig a vadkárok figyelembevételével folyik. Nagyobb vadállomány tartható ott, ahol nincs vadkár. Más meg-

fogalmazásban: az a cél, hogy a vadállomány, a vadtakarmányozás éves tervezése, szoros összhangban folyjon az erdőgazdálkodás érdekeivel.

A résztvevők kinyilvánították, hogy — elfogadva a jelenlegi tervezési metodikát — tovább kell korszerűsíteni a *vadeltartó képesség* fogalmát, de helyesebb lenne vadtűrő képességről, teherbíró képességről beszélni. A német szakirodalom is gyakran a Belastung (terhelés) fogalmat használja. Elviselhető az 5—10⁰/₀-os vadkár. Hivatkoztak a felszólalók az osztrák gyakorlatra, amely csak a 10⁰/₀ feletti vadkárt értékeli. Érdekes szempont a vadállomány részvétele az erdei ökoszisztémában. Biomasszára vetítve, kb. 1⁰/₀₀ az a szint, ahol nincs nagyobb vadkár. Ez azt is jelenti, hogy a természetes erdők, a cserjeszinttel, aljnövényzettel rendelkező erdőtársulások a vadtűrő képesség meghatározásában elsődleges szerepet játszanak. Különösen fontos ez a tölgy area fő vadja, a szarvas szempontjából.

A vita lényeges gyakorlati kérdésre hívta fel a figyelmet. Az erdőfelügyelőségek hatásköre a vadgazdálkodási célú erdők olyan kijelölése, amely a fatermesztés sérelme nélkül megoldható. Mégis, ma gyakorlatilag az erdő- és vadgazdaságokban különítik el ezeket az erdőrésztleteket. Javasolták a felszólalók a gyakorlat felülvizsgálatát, a vadgazdálkodási célú erdők arányának reális szintre emelését, főleg rontott erdőkben, a sarjállományokban, a vágás-érettséghez közel álló, gazdag cserjeszintű és aljnövényzetű társulásokban. Nem lehet statikus ezen erdőrésztletek kijelölése. Meg kell valósítani a vadgazdálkodási célú erdők kezelését (pl. folyamatos sarjaztatását), a kijelölés fatermesztési érdekeknek megfelelő, ismétlődő felülvizsgálatát. Tisztázni kell a változó területen kijelölt vadrejtő sűrű fogalmát is, amely nem azonos pl. a sarjaztatott vadászterddővel.

Nagy vitát váltott ki az erdőben keletkező *károk*, a *kárbecslés*, a *károk megelőzésének* és *elhárításának* kérdése. A tanácskozás egyetértett abban, hogy a fatermesztés hosszú időszaka alatt az egymást követő üzemtervezések során egzaktt módon nem tudjuk kimutatni a faállományokban bekövetkezett változásokat. Az erdőművelési befektetések hatékonyságát sok tényező csökkenti — az időjárás kártételei, a betegségek, a rossz munka, az erdőnevelés nem megfelelő koncepciói és természetesen a vadkárok. Ezért a hosszú és rövid távú erdő-, illetve vadgazdálkodási tervek összehangolásában az adott közgazdasági környezethez adaptálható, rövid távon is ható feltételek keresése szükséges. Elengedhetetlen a reális kárbecslés. 1980 végéig elkészül a kárbecslési útmutató tervezete, amely egységes módszert ad a becsléshez. Nyilván nem elég csak a fiatalosokban keletkező kárt vizsgálni, célszerű megfelelő korrekciókkal átvenni a kárbecslés nemzetközi gyakorlatát, mérlegelni kell a vad- és az egyéb károsítások összefüggéseit. Meg kell oldani a vadkárok gépi nyilvántartását.

A vadkárok növekedésében a vadállomány mellett a kárelhárítás elégtelensége is szerepet játszott. A pénzügyi szabályozók hátráltatták a kerítéses védekezést, a vegyszeres védelem kézi módszere nehezen járható út. Az érvényes jogszabályok nem ösztönözik az erdei károk elhárítására. Abból is konfliktus keletkezett, hogy az erdei károk nem térülnek meg, jöllehet egyes vélemények szerint nagyságrendben nincs különösebb jelentősége a kártérítésnek. Szemléletű torzulást okoz a tulajdon- vagy kezelési viszonyok és a vadászatra jogosultság különválása, hogy nem mindig esik egybe a vadászban a népgazdasági és a vállalati (egyesületi) érdek. Fel kell azonban hívni a termelők figyelmét a több célú területhasznosítás hatékonyságának mérésére azokon a területeken, ahol egy kézben van az erdő- és a vadgazdálkodás.

A károk megelőzése érdekében sürgették a konferencia résztvevői — elis-

merve, hogy népgazdasági szinten jelentős hasznot hoz a vadgazdálkodás — a vadászatra jogosult és a termelők (erdőgazdálkodás) együttműködési formáinak kidolgozását, különös figyelemmel az éves tervek egyeztetésére, a kapcsolatot konkrét személyi felelősségének megállapítására, a kérészelelés azonnali jelentésére. Nem tartható a mai gyakorlat, amely lényegében éves késéssel a bekövetkezett károkat rögzíti, amikor az elhárítás érdekében már semmit sem lehet tenni. Vadkár-megállapítás helyett tehát megelőzésre van szükség. Örömmel fogadták a résztvevők a kárelhárító kerítések építésének költségkenti elszámolását, amely várhatóan a legérzékenyebb területeken, a tölgyesek természetes felújításában, az állományszerkezetben keletkező károk elhárításában hozhat gyors eredményt. Emellett az üzemtervek végrehajtásának, a bérleti szerződések előírásainak betartatása, elsősorban a vadlelővések, a vadta-karmányozás szankciókkal is megkövetelt végrehajtása fontos feladat.

Részletesen foglalkoztak a felszólalók az *erdőtelepítések és -felújítások vadgazdálkodási problémáival*. Nem vitatták azt a tényt, hogy a vadgazdálkodás kénytelen alkalmazkodni az erdőgazdálkodás adottságaihoz, a mesterséges faállományok kétharmados túlsúlyához, az erdőművelés céljához, amely az, hogy rövid idő alatt, maximális fatömeget termeljen.

Az erdőgazdálkodás során nagyobb súlyt kell helyezni a természetszerű erdőkre, különösen az Alföldön, a facsoportokra, a természeti kincset jelentő kocsányos tölgyre, fehérynárra, a meglevő erdősávok, a vonalas létesítmények fásításainak védelmére, az itt érvényes helyenkénti fásítási tilalom feloldására, a meliorációs tervekben az erdőtelepítési elképzelések megvalósítására. A telepítési technológiai előírások sérelme nélkül több figyelmet kell fordítani a vadgazdálkodási célokat is szolgáló fafajok, cserjék állományba vitelére, ugyanis a fafaj-összetétel mai előírásai nem számolnak a vaddal, vadgazdálkodási célú telepítés nincs, a műszaki átvételeknek nem feltétele a legalább 10% erdei gyümölcs, a cserjék jelenléte, ilyen célú csemetetermelés gyakorlatilag nem folyik. Ugyanakkor az Alföldön sok a pozitív példa is az apróvadgazdálkodás feltételeit megteremtő telepítések során. A továbblépéshez azonban szervezett együttműködésre van szükség az erdőgazdálkodók és a vadászat között, de szorosabb kapcsolatra van szükség az erdő- és a mezőgazdaság között is mind a telepítések módszerét, mind a mezőgazdasági termelési technológia, pl. a fásításokat károsító repülőgépes növényvédelem vonatkozásában.

A következő nagyobb kérdéscsoport volt az *erdő és vad összehangolása az üzemterv keretei között*. A vita abból indult ki, hogy mind az erdő-, mind a vadgazdálkodás bővített újratermelésre kötelezett. A két ágazat összehangolása elsősorban irányítási feladat. A probléma abban van, hogy az erdő- és a vadgazdálkodási tevékenység szabályozása eltérő.

Míg az erdészeti üzemtervezés 100 éves múlttal, nagy kutatási gyakorlattal rendelkezik, addig a vadászat üzemtervezése alig tíz éves, hiányzanak a végrehajtás azon kényszerítő körülményei, amelyek az erdőgazdálkodásban régóta hatnak (pl. vágásfelújítási hátralék felszámolása, kitermelhető fatömeg stb.). Jelentős különbségek vannak az információs ismeretekben. Az élőfa-készlettel való gazdálkodás szabályozásához felhasználható ismeretanyag messze gazdagabb, mint a vadgazdálkodásé (erdőgazdasági üzemtervek, erdőállomány-adattár, ennek aktualizálása stb.). A legfontosabb tehát az azonos információt biztosító rendszerek létrehozása, a vadgazdálkodási üzemtervek elkészítése az ország valamennyi vadászterületére. Az eddigi rendelkezések szerint ugyanis csak az erdő- és vadgazdaságok, az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok, az állami gazdaságok üzemi és az általuk bérbe adott vadászterületekre készültek üzemtervek, az összes többi (a megyei tanácsok által bérbe adott) te-

rületre csak úgynevezett megyei fejlesztési terv készült. Az üzemtervezés javította a gazdálkodás tervszerűségét, az irányítás és ellenőrzés szakszerűségének fejlesztését. A végrehajtás pozitív és negatív tapasztalatainak figyelembevételével az irányelvek alapján az ország valamennyi vadászterületére egyéges minta alapján készülnek már az üzemtervek.

Tekintettel arra, hogy az üzemtervmintákat az Erdőrendezési Szolgálat készíti és az esetek többségében a szolgálat irodái végzik az üzemtervezést is, biztosítható az erdőgazdálkodási hosszú lejáratú tervekkel való összhang, érvényesíthetők az erdőgazdálkodásban bekövetkező változásokhoz igazodó vadgazdálkodási elvek. Ezen a bázison lehet szélesíteni, újraszervezni a vadgazdálkodás információs rendszerét, felhasználni a számítástechnika nyújtotta előnyöket. Ez az információs rendszer alapozhatja meg az egyéb — erdőrendezési, agrokémiai stb. — rendszerekkel való kapcsolat feltételeit, a tudományos kutatás eredményeinek alkalmazását a gazdálkodás gyakorlatában. Ilyen javaslat volt pl. a rendszeres terítékértékelés alapján folyó állományszabályozás, a vadtakarmányozás hatásának értékelése az erdő—vad kapcsolatában és sok konkrét szempont a vadkárok felvételére, a vad kedvelt tartózkodási helyének értékelésére, a nevelővágások összehangolására a vadgazdálkodási érdekekkel stb.

A felszólalásokban több kritikai észrevétel hangzott el azzal kapcsolatban, hogy a kutatás nem adott még választ a vad értékének különböző mérési módjaira. Tisztázatlan a pénzérték is, de méginkább a vad eszmei értéke. Általában nyitott kérdés a vadgazdálkodás ökonómiaja. Szélsőséges nézetek ütköznek a vadászat árbevételének korlátlan növelési lehetőségeiről és a vadászat gazdasági szempontoktól elvonatkoztatott, értékőrző szerepéről.

A tanácskozás az erdő- és vadgazdálkodás összehangolása szempontjából előremutatónak minősítette a vadgazdálkodás 1980—1990. évre szóló irányelveit. Külön is kiemelte azt, hogy a tervezés tekintetében az irányelveknek megfelelően kell új alapokra helyezni a nagyvadállomány tervezését, beleértve a fenntartható állomány meghatározását, az állomány statisztikai nyilvántartását, valamint a teríték tervezését. Eszerint kell megteremteni az erdészeti és a vadászati üzemtervek összhangját, a végrehajtásban az erdőt kezelők és a vadászatra jogosultak kötelező együttműködését, hangsúlyozva az üzemterv szerinti gazdálkodás ellenőrzésének megerősítését, ezen belül az erdőfelügyelőségek és a megyei szakigazgatási szerv szerepének a növelését.

Célszerű és a kölcsönös megértést segíti, ha Az Erdő rendszeresen visszatér az erdő—vad problémájának értékelésére. A kerekasztal-konferencia köszönetet mond a szerkesztő bizottságnak a téma megvitatásáért és a közlés lehetőségéért.

Dr. Tóth Sándor

A vadászok fát ültetnek! Az NSZK-ban a vad élőhelyének javítása érdekében mozgalom bontakozik ki. Pl. Alsó-Szászországban központi támogatással 2,4 WDM értékben telepítettek vadtakarmány céljára alkalmas fafajokat, 3000 helyen, összesen 700 ha területen.

12 000 WDM pénzbírságot róttak ki, 3 fa kivágásáért. A dortmundi előírások szerint a fa 1 m magasságban legalább 80 cm kerületű növény. Ugyanitt „favédő” telefontársaság működik.

(FHw., 80. 6.)